

УДК 346.22:332

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ВЛАСТИВІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

*Т. І. Швидка, аспірантка
Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

Розглянуто питання необхідності державного програмування процесу підвищення конкурентоздатності національної економіки. Серед значної кількості програм соціального та економічного розвитку в державі не існує конкретної програми, спрямованої на розвиток конкурентоздатності національної економіки, національного товаровиробника та товарів і послуг, що ними виробляються. Доведено необхідність прийняття такої програми з обов'язковим структурним підрозділом, присвяченим саме заходам законодавчої політики, що забезпечували б досягнення такого результату.

Ключові слова: конкурентоздатність, економічна політика держави, програма економічного і соціального розвитку, господарсько-правові засоби підвищення конкурентоздатності, законодавча політика у сфері господарювання.

Постановка проблеми. Не є секретом, що технологічний рівень національного виробництва постійно знижується, залишаючи українську промисловість на рівні четвертого, а загалом третього технологічного укладів. Так, є винятки щодо літакобудівної, ракетобудівної промисловості, сектору інформаційних технологій, виробництва електроенергетичного обладнання, але вони не змінюють загальну ситуацію.

Отже, національна економіка втрачає потенціал подальшого розвитку, а отже і можливості забезпечити громадянам соціальні гарантії, передбачені в Конституції України. Однією з проблем такого становища є фактичне недооцінювання в діяльності держави фактора економічної конкурентоздатності як найважливішого об'єкта та спрямування діяльності держави в економічній сфері, а також майже повна відсутність правових механізмів їх реалізації.

Так, останнім часом у змісті державних програм діяльності уряду поняття «конкурентоздатність» посіло певне місце, але на рівні завдань та цілей спрямування зусиль держави в економічній сфері. В той же час чіткого алгоритму організаційних, ресурсних та власне законодавчих кроків у напрямі досягнення зростання конкурентоздатності на найближчі 10, 15, 25 років практично не існує.

Аналогічною є ситуація і в господарсько-правовому забезпеченні цієї властивості функціонування економічної системи. Так, держава приймає низку законів України, якими запроваджує спеціальні режими господарювання в окремих галузях. Дійсно, вони за своїм задумом мають стимулювати залучення інвестицій у продуктивну господарську діяльність, підвищувати її ефективність. Однак системного механізму забезпечення конкурентоздатності як окремої правової цілі не створено.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання конкурентоздатності є надзвичайно актуалізованим з позиції як наукових досліджень, так і практичного менеджменту. В різні часи питаннями конкуренції і конкурентоспроможності займалися такі провідні вчені, як Ф. Котлер, К. Ісікава, П. Друкер, К. Сімпсон, В. Окрепілова, Е. Мінько, М. Кричевський, Р. Фатхутдінов, А. Коваленко, В. Андрійчук, В. Реутов, В. Савчук, М. Малік, О. Гудзинський та ін. Теоретичні та методологічні основи дослідження і вимірювання конкурентоспроможності трапляються ще у працях А. Сміта, Д. Рікардо, Ф. Найта, Дж. Робінсона, Й. Шумпетера, Е. Гекшера, Б. Оліна. Реалізацію конкурентних переваг в умовах глобалізації викладено в роботах М. Портера, Ж.-Ж. Ламбена, А. Томпсона, А. Стрикленда, М. Бруна та ін. З-поміж вітчизняних досліджень у цій царині потрібно виділити праці В. Александрової, Я. Базилюка, Ю. Бажала, Я. Белінської, В. Гальчинського, В. Гейця, В. Дергачової, Я. Жаліло, Б. Кваснюка, І. Крючкової, М. Скрипниченка, Л. Федулової, А. Філіпенка та ін.

Але господарсько-правові аспекти проблеми забезпечення конкурентоздатності не отримали в наукових дослідженнях необхідної уваги, незважаючи на надзвичайно високу актуальність питання.

Формулювання цілей. Мета статті — з'ясування місця проблеми забезпечення конкурентоздатності національної економіки в системі державної економічної політики та в системі державного програмування економічного розвитку. Адже тільки з'ясувавши ці питання, можливо визначити і систематизувати господарсько-правові засоби реалізації відповідної політики в системі господарського законодавства України.

Вклад основного матеріалу. Конкурентоздатність національної економіки, національних товаровиробників та окремих товарів і послуг, що ними виробляються, є найважливішим і визначальним показником ефективності економічної політики держави. Звичайно, що забезпечення конкурентоздатності є в першу чергу питаннями досягнення економічного результату. Процеси залучення необхідних інвестицій, упровадження інновацій, розбудова логістичних мереж, зміст державної підтримки тощо реалізуються в тому числі і в правовій формі за допомогою конкретних законодавчо встановлених господарсько-правових засобів. Ураховуючи це, слід передбачити, що завдан-

ня такого масштабу має отримати власне цілком системне законодавче забезпечення з позицій як господарсько-правового регулювання відповідних видів підприємницької діяльності, так і правового забезпечення механізму відповідного державного впливу, фіксації бюджетних пріоритетів держави в економічній сфері.

Конкурентоспроможність національної економіки — це здатність економічної системи забезпечувати за будь-якого впливу внутрішніх та зовнішніх чинників соціально-економічну оптимальність, яка виявляється у високій економічній ефективності. Стан конкурентоспроможності національної економіки, вітчизняних товарів та послуг, окремих підприємств усередині країни повинен стати одним з головних об'єктів державної економічної політики. М. Портер, який фактично започаткував теоретичні дослідження з проблем підвищення конкурентоспроможності національної економіки та ролі в цьому процесі інноваційної моделі економічного розвитку у своїй фундаментальній праці «The Competitive Advantage of Nations», оприлюдненої в 1990 р., виділяє умови, що впливають на конкурентну перевагу країн.

1. Факторні умови, необхідні для успішної конкуренції в цій галузі, наприклад, кваліфікована робоча сила чи інфраструктура.

2. Попит на внутрішньому ринку на продукцію чи послуги, що пропонуються цією галуззю.

3. Наявність у країні взаємопов'язаних та взаємопідтримуючих галузей, конкурентоспроможних на міжнародному ринку.

4. Умови, що існують у країні для створення і діяльності фірм, а також сам характер конкуренції на внутрішньому ринку.

Крім того, існують ще такі чинники, як випадкові події і дії урядів, які істотно впливають на умови розвитку підприємництва в країні [15].

Отже, четвертий і останній пункти можна віднести до таких, що значною мірою визначаються змістом відповідного правового регулювання.

Як зазначено в Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної проблеми розвитку промисловості на період до 2017 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 р. № 947-р, структурно-інноваційне вдосконалення виробництва стає визначальним чинником розвитку та підвищення конкурентоспроможності [8], а отже, існує необхідність впровадження ефективних механізмів інноваційної політики, які забезпечують конкурентоспроможність економіки. Результатом реалізації інноваційної політики держави має стати сутнісне підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг, що традиційно виробляються в Україні, але в першу чергу — створення нових секторів, галузей та видів виробництв, що засновані на новітніх, проривних технологіях, конкурентоспроможність яких визначається їх унікальністю та наявністю правових режимів захисту прав інтелектуальної

власності на об'єкти, що є складовими процесу виробництва або притаманні якісним властивостям самих товарів та послуг відповідної категорії. Як зазначено в Державній цільовій економічній програмі «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 роки, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 2008 р. № 447 [4], утвердження інноваційної моделі розвитку — один з найважливіших системних чинників підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки та національної безпеки держави. Метою цієї програми є створення у 2009–2013 рр. в Україні інноваційної інфраструктури, здатної забезпечити ефективне використання вітчизняного науково-технічного потенціалу, підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності національної економіки [4].

До неінноваційних чинників конкурентоспроможності можна віднести логістику, рекламу, в цілому маркетингові стратегії, зниження трансакційних витрат і зокрема податкового тиску на суб'єктів господарювання, скорочення строків митного оформлення товарів тощо. До цієї ж категорії слід додати низку міждержавних, міжнародних публічно-правових факторів, наприклад, вступання в дію угод про режим вільної торгівлі, про скасування окремих нетарифних обмежень на товари, що експортуються, тощо.

Зрозуміло, що названі фактори як окремі засоби підвищення конкурентоспроможності можуть бути створені, застосовані, використані у процесі формування та реалізації державної політики, зокрема у сферах надкористування, грошово-кредитної політики, політики у сфері заробітної плати, податкової політики, зовнішньоекономічної політики держави та ін. Ці напрями державної політики реалізуються через відповідну нормотворчу діяльність органів державної влади, ухвалення рішень у сфері ціноутворення, використання матеріального резерву, здійснення організаційних заходів в окремих сферах державного управління тощо. В цілому ж доцільно об'єднувати більшість зазначених факторів межами власне промислової політики держави.

Адже ні в Конституції України, зокрема серед норм, що визначають базові засади функціонування економічної системи та основні повноваження органів державної виконавчої влади у сфері економіки [1], ні в ГК України, що у ст. 10 детально визначає різні напрями економічної політики держави і серед них, зокрема, структурно-галузеву політику, інвестиційну, амортизаційну політику, політику інституційних перетворень, цінову політику, антимонопольно-конкурентну, бюджетну, податкову політику, грошово-кредитну, валютну та зовнішньоекономічну політику [2], політика держави, спрямована безпосередньо на підвищення конкурентоспроможності національної економіки, власної самостійної фіксації так і не отримала. В той час її доцільно розглядати як інтегративний напрям діяльності держави в економічній сфері. І хоча структурно-галузєва політика, спрямована на здійснення

державою прогресивних змін у структурі економіки, вдосконалення міжгалузевих та внутрішньогалузевих пропорцій, стимулювання розвитку галузей, які визначають науково-технічний прогрес, забезпечують конкурентоспроможність вітчизняної продукції, зачіпає це питання як одну з власних цілей, однак вважаємо, що саме конкурентоспроможність має стати цілісним і самостійним напрямом економічної політики держави.

Доцільно звернути увагу на досвід ЄС, країни-члени якого цілеспрямовано проводять політику підвищення конкурентоспроможності національних економік через застосування відповідного програмування економічних процесів і посідають завдяки цьому високі місця в рейтингах конкурентоспроможності.

Як відомо, в ЄС прийнята Лісабонська стратегія, метою якої є створення європейської економіки як найбільш конкурентоспроможної у світі, динамічно інтегрованої, заснованої на передових технологіях, у якій конкурентоздатність піднесена до рівня одного з ключових політичних питань ЄС.

Для досягнення цілей оновленої Лісабонської стратегії і стимулювання економічного зростання та зайнятості в Європі була прийнята Рамкова програма конкурентоздатності та інновацій на період 2007–2013 років [14]. Програма підтримує заходи щодо закріплення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу в ЄС. Зокрема, вона орієнтує на використання інформаційних технологій, природоохоронних технологій та поновлюваних джерел енергії. У Сьомій рамковій програмі обґрунтовано необхідність підвищення конкурентоспроможності європейської промисловості з метою перетворення її на світового лідера в окремих секторах. Рамкова програма конкурентоспроможності та інновацій містить три складові: Програму підприємництва та інновацій, Програму сприяння поширенню інформаційно-комунікаційних технологій, Програму «Розумну енергію — Європі».

Таким чином, проблематика конкурентоспроможності в Україні також вимагає створення цілісної, системної наукової доктрини, що має бути схвалена на рівні вищих органів державної влади та отримати необхідну правову формалізацію як офіційне джерело (стратегії, концепції, доктрини, програми). Її положення, понятійний апарат визначають спрямованість та відповідні засоби державного впливу на економічні відносини, що мають набути універсального характеру для усіх законодавчих ініціатив у цьому напрямі. Зазначена доктрина має отримати не тільки економічне, організаційно-управлінське значення, а й значення правових засад для конструювання структури та змісту відповідних законодавчих документів, визначення складу механізмів державного регулювання, державної підтримки, правових умов господарювання тощо.

Розуміння проблематики конкурентоспроможності національної економіки на рівні, зокрема, виконавчої гілки державної влади, напевно, існує. Про-

блему зростання конкурентоспроможності включено у деякі державні цільові програми та концепції державних програм. Так, в Україні прийняті численні цільові програми, зокрема Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 роки; Концепція проекту Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 р. № 1900-р [5]; Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 р. № 389 [6]; Державна програма розвитку промисловості на 2003–2011 роки, схвалена постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1174 [7] та Концепція проекту Загальнодержавної цільової економічної проблеми розвитку промисловості на період до 2017 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 р. № 947-р [8] та інші цільові програми. Слід, однак, зазначити, що кожна з них має власне спрямування, а конкурентоспроможність як ключова властивість національної економіки і як основний критерій ефективного впливу держави на економічні відносини має фрагментарне забезпечення. Разом з тим стратегічною метою Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року є підвищення конкурентоспроможності економіки і забезпечення входження України в коло економічно розвинених країн світу за рахунок створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво і здатного до інноваційного розвитку промислового комплексу. Вона має реалізовуватися за такими пріоритетними напрямками промислового розвитку:

- оптимізація структури промислового виробництва з посиленням ролі внутрішнього ринку і прискореним розвитком наукоємних та високотехнологічних видів промислової діяльності;
- інноваційно-технологічна модернізація виробництва зі збільшенням проширення промислових виробництв новітніх технологічних укладів з поглибленим переробленням та випуском продукції кінцевого споживання;
- реалізація енергозберігаючої моделі розвитку з розширенням використання нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії, диверсифікацією енергопостачання та формуванням ефективної структури енергогенеруючих потужностей, упровадженням екологічно безпечних технологічних процесів [8].

Проблема, як уявляється, полягає зокрема у відсутності в класифікації державних програм, передбачених Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», затвердженим **Верховною Радою України** від 23 березня 2000 р. № 1602-III, окремого типу програм економічного розвитку, спрямованих саме на підвищення конкурентоспроможності національної економіки, національно-

го товаровиробника на внутрішньому і зовнішньому ринках товарів та послуг. Згідно зі ст. 1 цього Закону програма економічного і соціального розвитку України — документ, у якому визначаються цілі та пріоритети економічного і соціального розвитку, засоби та шляхи їх досягнення, формується взаємоузгоджена і комплексна система заходів органів законодавчої і виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямованих на ефективне розв'язання проблем економічного і соціального розвитку, досягнення стабільного економічного зростання, а також характеризуються очікувані зміни у стані економіки та соціальної сфери. У статті 4 зазначеного Закону передбачено розроблення програм економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів та міст на короткостроковий період, а також програм розвитку окремих галузей. Визначено також, що в разі необхідності прогнозні і програмні документи економічного і соціального розвитку можуть розроблятися на більш тривалий період [3]. Програма підвищення конкурентоспроможності національної економіки може бути синонімом програм економічного розвитку, де ключовим питанням стане саме підвищення конкурентоспроможності. Вона має бути розроблена не на короткостроковий період, а саме на більш тривалий з огляду на зміни, які відбуваються у державі. Закон має визначити основні змістовні та структурні особливості формування відповідної програми підвищення конкурентоспроможності, метою якої має стати підвищення конкурентоспроможності національної економіки, національного товаровиробника на внутрішньому і зовнішньому ринках товарів та послуг, створення в Україні інноваційної інфраструктури, здатної забезпечити ефективне використання вітчизняного науково-технічного потенціалу, підвищення рівня інноваційності, а також створення умов для активізації інвестиційної діяльності, спрямованої на модернізацію реального сектору економіки та забезпечення сталого економічного розвитку. Ми бачимо інтегровану мету цієї програми, складену із існуючих програм розвитку інноваційної діяльності, інвестиційної діяльності, розвитку промисловості тощо, а отже, ці програми повинні мати залежний характер, адже підвищення конкурентоспроможності опосередковано є ключовою метою кожної із програм економічного розвитку держави.

Цікаво констатувати наявність в економічній літературі розробленої І. Крючковою Концепції Державної програми підвищення конкурентоспроможності національної економіки на 2007–2015 роки, метою якої є підвищення конкурентоспроможності національної економіки України шляхом ліквідації критичних відставань України від країн, що входять у світове інноваційне ядро, і створення нової якості життя та праці, а також привабливого середовища для бізнесу. В Концепції зазначається, що реалізація програми має забезпечити якісні зміни в економіці з одночасним підвищенням ефектив-

ності використання людського, виробничого і природного капіталу та забезпечення більш високого рівня соціального розвитку [10]. Слід підтримати авторку в розробленні цієї необхідної тематики, що зосереджує увагу саме на такій меті втручання держави в розвиток національної економіки шляхом проведення державної економічної політики, і різних механізмів впливу.

Значимо, що господарсько-правові засоби є дієвим інструментом впливу на умови накопичення капіталу, реалізації інвестиційної політики держави, визначення правових режимів інноваційного інвестування. Велику роль у сприянні галузевій конкурентоспроможності можуть відігравати заходи валютно-фінансової політики, наприклад, щодо зниження курсу національної валюти стосовно курсів валют основних країн-імпортерів, або навпаки — заходи щодо підвищення купівельної спроможності споживачів на внутрішньому рівні, активізація державних закупівель як форма підтримки національного товаровиробника та ін.

Урешті-решт найсистемнішою властивістю національної економіки є саме національна конкурентоспроможність. Певною мірою чинники, що її визначають, подібні до чинників галузевої конкурентоспроможності, до яких необхідно віднести загальний технічний рівень виробництва, якість професійної та вищої освіти, рівень продуктивності праці, функціонування ринку фінансових послуг, наявність національних інвестиційних ресурсів, а також інвестиційну привабливість країни для іноземних інвесторів.

Має значення і результативність регуляторної політики держави як на пряму державної політики, спрямованого на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, порядку та спосіб, що встановлені Конституцією та законами України [16]. Адже зниження адміністративного тиску спричиняє зниження трансакційних витрат підприємців і в такий спосіб впливає на зниження собівартості, а отже, зростання конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Таким чином, на макрорівні — рівні національної конкурентоздатності слід визнати, що саме ця властивість функціонування національної економіки є інтегративним показником ефективності усіх напрямів державної економічної політики і усіх господарсько-правових механізмів, що спрямовані на їх реалізацію. Водночас досягнення цієї властивості є необхідною і достатньо гострою проблемою господарсько-правового забезпечення функціонування економічних відносин в Україні.

Висновки. Існує суспільно-політичне недооцінювання проблеми економічної конкурентоздатності, зокрема, у змісті програмних документів держави та системі напрямів її економічної політики.

Слід наголосити на відсутності цілісної системи організаційних, правових, ресурсних та інших заходів держави щодо розв'язання проблеми зростання конкурентоспроможності національної економіки.

Конкурентоспроможність як мета господарсько-правового впливу держави та систематика господарсько-правових засобів, що мають бути застосованими, повинна бути диференційована між рівнями її реалізації:

- конкурентоспроможність національної економіки;
- конкурентоспроможність галузей, кластерів;
- конкурентоспроможність виробництв;
- конкурентоспроможність товаровиробників;
- конкурентоспроможність товарів та послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України // Офіц. вісн. України. — 2003. — № 11. — Ст. 462.
2. Господарський кодекс України : затв. Верхов. Рада України 16 січня 2003 року № 436-IV // Відом. Верхов. Ради України. — 2003. — № 18, 19–20, 21–22. — Ст. 144.
3. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III // Відом. Верхов. Ради. — 2000. — № 25. — Ст. 195.
4. Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 травня 2008 р. № 447.
5. Концепція проекту Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки : схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 р. № 1900-р.
6. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 р. № 389.
7. Про затвердження Державної програми розвитку промисловості на 2003–2011 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1174.
8. Концепція проекту Загальнодержавної цільової економічної проблеми розвитку промисловості на період до 2017 року : схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 року № 947-р.
9. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації : монографія / за ред. Я. А. Жаліла ; Нац. ін-т стратег. дослідж. — К. : Знання України, 2005. — 388 с.
10. Крючкова І. В. Концепція Державної програми підвищення конкурентоспроможності національної економіки на 2007–2015 рр. / І. В. Крючкова. — К. : ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН України, 2007 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iee.org.ua/ru/publication/85>.

11. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер : пер. с англ. ; под ред. В. Д. Щетинина. — М. : Междунар. отношения, 1993. — 896 с.
12. Портер М. Э. Конкуренция / М. Э. Портер ; пер. с англ. — М. : Изд. дом «Вильямс», 2005. — 608 с.
13. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення : монографія / О. М. Бородіна, Т. В. Бурлай, Н. І. Горшкова та ін.; за ред. І. В. Крючкової; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. — К. : Основи, 2007. — 488 с.
14. Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP) (2007-2013) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/strategies/n26104_en.htm
15. Porter M. E. (1990, 1998). The Competitive Advantage of Nations / M. E. Porter. — N. Y., 1990.
16. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV // Відом. Верхов. Ради України. — 2004. — № 9. — Ст. 79.

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ КАК СВОЙСТВО НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ

Швыдка Т. И.

Рассмотрен вопрос необходимости государственного программирования процесса повышения конкурентоспособности национальной экономики. Среди большого количества программ социального и экономического развития в государстве не существует конкретной программы, направленной на развитие конкурентоспособности национальной экономики, национального товаропроизводителя и товаров и услуг, производимых ими. Показана необходимость принятия именно такой программы со структурным разделом, посвященным именно законодательной политике в этой сфере экономических отношений.

***Ключевые слова:** конкурентоспособность, экономическая политика государства, программа экономического и социального развития, правовые средства повышения конкурентоспособности.*

COMPETITIVENESS AS A PECULIARIYTY OF THE NATIONAL ECONOMY: ASPECTS OF ECONOMIC LAW

Shvydkaya T. I.

The issues of the necessity in the state programming process of increasing competitiveness in national economy are considered. Among many programmes of social and economic development in the state there is no the specific programme, which is directed at the development of the competitiveness of national economy, national products. In this

article the necessity of accepting such a programme is shown with a structured subdivision, which is devoted to legislative policy in this sphere of economic relations.

Key words: *competitiveness, economic policy of the state, programme of social and economic development, legal means of increasing the competitiveness.*

УДК 343.2

СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ ТА АНГЛІЇ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

*I. О. Зінченко, кандидат юридичних наук, доцент
Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

Розглянуто стадії злочину за кримінальним законодавством України і Англії. Здійснено порівняльно-правовий аналіз інститутів готування і замаху на злочин за КК України і попередньої злочинної діяльності за статутами англійського права. Встановлено їхні спільні риси та відмінності, особливості відповідальності та призначення покарання. Наведено рішення англійських судів у конкретних справах.

Ключові слова: *стадії злочину, готування до злочину, замах на злочин, спонукання, змова, добровільна відмова.*

Постановка проблеми. Важливою тенденцією у розвитку вітчизняного кримінального законодавства є його гармонізація із законодавством європейських держав. Євроінтеграційні процеси вимагають від нашої держави дотримання загальноєвропейських стандартів з прав людини і громадянина, сприйняття базових міжнародних принципів у боротьбі зі злочинністю. На цьому шляху значної актуальності набувають вивчення і узагальнення законодавчого досвіду інших країн, у тому числі тих, де джерелом права є прецедент. Це дає можливість не тільки пізнати зміст і сутність основних інститутів зарубіжного кримінального права, а й порівняти їх із національним кримінальним законодавством, зробити висновки щодо можливості запозичення позитивного досвіду європейських країн та імплементації у вітчизняне законодавство окремих дефініцій та формулювань. Зазначене дає підстави вважати, що дослідження попередньої злочинної діяльності, а також особливостей кримінальної відповідальності за незакінчені злочини на прикладі зіставлення відповідних норм українського і англійського кримінального права матиме неабияку користь для подальшого розвитку вчення про злочин та його стадії.